

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

THE PROBLEMS IN THE APPLICATION OF THE 'UNITED CLASS'

Öğrt. Kürşat ÖZBEN

Kadıköy İlköğretim Okulu-Buldan

ÖZET

Yurdumuzda okulların çoğunda; öğrenci sayısının azlığı, öğretmen ihtiyacı, derslik sayısının yetersizliğinden dolayı birden fazla sınıfın birleştirilmesiyle bir öğretmen tarafından öğretim yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulaması beraberinde birtakım sorunlar getirmektedir.

Bu araştırmanın konusu "birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunlar" şeklindedir. Bu konudan hareketle araştırmanın amaçları da; birleştirilmiş sınıf uygulaması hakkında öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin neler olduğu ve bu görüşler arasında bir fark olup olmadığının araştırılmasıdır.

Araştırmaya Sinop ili Durağan ve Boyabat ilçelerindeki birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan 171 öğretmen ve bu sınıfları teftiş eden 15 ilköğretim müfettişi katılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında anketten yararlanılmıştır.

Veri toplama aracından elde edilen verilerin analizinden şu bulgulara ulaşılmıştır.

1-Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda uygulanmakta olan 1968 ilkokul programı günün şartlarına cevap vermediği,

2-İlkokul programının öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayamadığı,

3-Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görevli öğretmenlerin bu sınıfların öğretimi ve yönetimi ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları,

4-Öğretmenlerin bitirdikleri öğretim kurumlarında birleştirilmiş sınıflı ilkokullar hakkında yeterli bilgi ve beceri verilmediğini belirtmişlerdir.

Öğretmen ve müfettişlerin görüşleri arasında büyük oranda (%99.75) bir paralellik olduğu anlaşılmıştır.

SUMMARY

In most of the schools in our country, education is done by one teacher in one classroom by uniting more than one class; because of inadequacy in teachers, student and classrooms.

These schools are called 'elementary schools with united class' and there are some problems in the application of it.

The subject of this study is; 'problems in application of united class' and the aim of this study is to research thoroughly what the teachers' and inspectors opinions are and whether there are differences in their opinions.

171 teachers and 15 inspectors working in Sinop Durağan and Boyabat have participated to this study. And poll technique was used.

The results of the poll are as follows:

1-the education programme of year 1968. That is applied in the elementary schools with united class, doesn't answer the requirements of the day.

2-The elementary school programme can't also answer the students interests and requirements.

3- the teachers of the united classes do not have enough information and skill for the education and administration of these classes.

4-Teachers aren't well-informed and qualified for the united classes during their education period at the universities.

It is determined that, there is %99.75 similarity between teachers and inspectors opinions.

Problem

Türk Eğitim Sistemi, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretime kadar alt sistemlerden oluşmaktadır. Bu alt sistemlerin herbiri kendi içinde ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte, ilköğretimin özel bir yeri ve önemi vardır. Bu önem ilköğretim kademesinde kazandırılan bilgi ve becerilerin diğer öğrenim kademelerine bir temel teşkil etmesinden kaynaklanmaktadır.

Eğitim sistemimiz içinde ilköğretim, ülkemizde okullaşma oranlarının en yüksek olduğu öğretim kademesidir. Bu kademedeki mezun olan öğrencilerin büyük bir kısmının üst öğrenime devam etmemesi bu kurumun önemini daha da artırmaktadır. Özellikle nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde her köye beş sınıflı bir okul yapmak ve her sınıfa bir öğretmen vermek çok güçtür. Bu şartlarda birden fazla sınıfın birleştirilerek bir yada birkaç öğretmen tarafından yönetilmesi zorunluluğunu doğurmuştur.

Okullardaki öğrenci sayısının azlığı yani bir sınıfı oluşturacak sayıda öğrenci bulunmaması, öğretmen ihtiyacı, derslik sayısının yetersizliği birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle bir öğretmen tarafından yetiştirilmesi birleştirilmiş sınıf öğretimini ortaya çıkarmaktadır. Köy okullarının büyük bir

çoğunluğu ile il ve ilçelerin kenar mahallelerinde bulunan okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının nedenlerini Tekişik (1989), şöyle belirtmektedir: Öğretmen, okul ihtiyacı, öğrenci mevcudunun azlığı, şeklinde sıralamaktadır. Doğan (1995), ise bu nedenlere doğal şartları ulaşım kaynak yetersizliği göç, alt yapı yetersizliğini eklemektedir.

Ülkemizde 96-97 öğretim yılında toplam ilkokul sayısı 51721, öğrenci sayısı 6806762' dir. Bu okulların 33483' ü de birleştirilmiş sınıflı ilkokullardır. Yani okulların %65.2'nde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıf öğretimi yapan okulların %58' nde, öğrenci sayısının %38' i tek öğretmenli okullarda öğrenim görmektedir.

Yukarıdaki sözü edilen istatistiki bilgilerden de anlaşılacağı üzere birleştirilmiş sınıflı okulların, ilköğretim kademesindeki yeri ve öneminin kaçınılmaz bir gerçek olduğu anlaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı bir araştırmaya (1984) göre 1983-1984 öğretim yılında Türkiye genelinde başarı ortalamasının %55 olduğu bu oranın birleştirilmiş sınıflı köy ilkokullarında %10' a kadar düştüğü belirtilmiştir.

Birleştirilmiş sınıflı ilkokulların bir çoğunun tek öğretmenli olduğu düşünüldüğünde yürütülmekte olan eğitim ve öğretimin nitelik ve nicelik bakımından yeterli olmadığı söylenebilir.

Bizde, birleştirilmiş sınıflı okulların ve bu okullarda çalışan öğretmenlerin en önemli sorunu bir dershanede öğretmen karşısında beş sınıfın bulunması ve öğretmen bir günün beş saatlik süresi içinde 25 ders konusu işleme zorunluluğudur. Bu durum köy okullarındaki başarısızlığın başlıca nedeni olmuştur (Tekişik, 1984).

Bugün birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulanan program 1968 programı diye bilinen 1962 yılında taslağı hazırlanan programdır. Teknolojik ve toplumsal yapıdaki değişmeler, eğitim programlarının da sürekli yenilenmesi ve günün şartlarına uygun ileriye dönük bir yapılanmayı beraberinde getirmesi gerekmektedir. Fakat birleştirilmiş sınıflı okullarda halen 1968 yılında hazırlanan program uygulanmaktadır.

İlkokul programında birleştirilmiş sınıflı okullara yönelik düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Özellikle programda belirtildiği gibi " ifade ve beceri dersleri, bağımsız sınıfların müfredatıyla aynıdır" (İlk. programı, 1968). Normal sınıflarda uygulanmakta olan programın farklı bir yapı oluşturan birleştirilmiş sınıflarda uygulanması birtakım zorluklara yol açabilmektedir.

Birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğretimin önemli öğelerinden olan kendi kendine çalışma, seviye grupları, küme çalışmaları uygulaması zorlaşmaktadır. Çünkü bu sınıflardaki öğrenci sayısının azlığı çalışma kümelerinin kurulmasını engellemektedir. Yeni öğretim yöntem ve teknikleriyle bu çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir.

Bu okullardaki bir başka önemli sorunda köyde çalışmaya hazır ve istekli öğretmen yetiştirme güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Bu sorunu Doğan (1995), "*genç öğretmenlere hizmet öncesi eğitimlerinde köye ait bilgi ve tecrübelerin kazandırılması, onların uyum sorunu ile karşılaşmalarına içe dönük daima geriye adım atmaya hazır bir konuma getirmekte etkili bir eğitim-öğretim şartlarını hazırlama cüretinden yoksundurlar*" şeklinde belirtmektedir. Bir an önce köyden kurtulma yollarının aranması da eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğretmen yetiştiren kurumlarda, ilkokul öğretmenlerinin eğitimi normal sınıf ortamına göre olmaktadır. Oysa yeni mezun öğretmenlerin büyük çoğunluğunun birleştirilmiş sınıflarda görev aldığı bilinen bir gerçektir (Çelenk, 1995).

Birleştirilmiş sınıflı okullardaki ders araç ve gereçlerinin eksikliği, kullanım yetersizlikleri ve temin edilme imkanlarının kısıtlı olması olumsuzluklara yol açmaktadır. Özellikle bu okulların mali açıdan kaynaklarının çok kısıtlı olması ayrı bir sorundur. Bu okullara 222 sayılı kanunla köy bütçesinden en az %10 oranında bir ödeneğin ayrılmasını öngörmektedir. Fakat Başaran (1993)'nın belirttiği gibi, okullar çoğu kez bu ödeneği alamamakta yada köy yönetimi ile okul müdürü arasında ilişki boşluğu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, okulun bir köyde olması ve birleştirilmiş sınıflı bir ilkokul olması sözü edilen sorunların önemini daha da artırmaktadır. Çünkü okulun bir köyde olması ve kültür merkezi olarak kabul edilebilecek tek yer olması bu sorunların ortaya çıkmasının önemini vurgulamaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında ortaya çıkan sorunların araştırılması, özellikle birleştirilmiş sınıf uygulamasının ilköğretim içindeki yeri ve önemi gerekse bu konunun son yıllarda üzerine gidilmemiş olması sorunların ortaya çıkmasını uygulamaya katkı getirebileceği beklentisi araştırmanın yapılmasına neden olmuştur. Yapılan araştırmanın problemi de "Birleştirilmiş sınıf uygulamasında ortaya çıkan sorunlar nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir.

Amaç

Araştırmanın genel amacı; birleştirilmiş sınıf uygulamasında ortaya çıkan sorunları tespit etmektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

- 1- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan ilkokullarda öğretmenlere ve okullara ilişkin özellikler nelerdir?
- 2- Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Eğitim programının uygulanmasından kaynaklanan sorunlar nelerdir?
 - b) Eğitim ortamından kaynaklanan sorunlar nelerdir?
 - c) Finansmandan kaynaklanan sorunlar nelerdir?
 - d) Öğrenci hizmetlerinin yönetiminden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
 - e) Öğretmen yetiştirmeden kaynaklanan sorunlar nelerdir?

3- Birleştirilmiş sınıflı ilkokulları rehberlik ve teftiş ile görevli ilköğretim müfettişlerinin karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşleri nelerdir?

1- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ile bu okulları rehberlik ve teftiş ile görevli müfettişlerin yapılmakta olan uygulamaya ilişkin görüşleri arasında bir farklılık varmıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde, “Birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunlar “ konulu araştırmanın, amacına ulaşabilmesi için izlenen yol aşağıda açıklanmaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Sinop ilindeki birleştirilmiş sınıflı ilkokullardır. Evrende 1995-1996 öğretim yılında merkeze bağlı okullar dahil olmak üzere dokuz ilçede görev yapan 668 öğretmen ve 23 ilköğretim müfettişi bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görevli öğretmenlerin üçte ikisini oluşturmak tadır.

Araştırma örneklemini; Sinop ilindeki en fazla birleştirilmiş sınıflı okula sahip Durağan, Boyabat ilçelerindeki, birleştirilmiş sınıflı ilkokullardaki öğretmenler ve bu okulları teftiş eden ilköğretim müfettişleri oluşturmaktadır.

Örneklem iki farklı gruptan oluşmaktadır. Amacı ise, aynı veri toplama aracına verilen yanıtlar arasında bir kıyaslama ve ilişkinin olup olmadığı üzerinde yorum yapılmasını sağlamaktır.

Birinci örneklem grubunda, 168 köy okulunda görev yapan 185 birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan öğretmen bulunmakta fakat bu sayıya dört öğretmenli okullardan yalnız birleştirilmiş sınıf uygulaması yapanlar dahil edilmiştir. İkinci grubu ise 15 ilköğretim müfettişi oluşturmaktadır.

Örneklem, veri toplama aracının isteklilere uygulanması sebebiyle 171 öğretmen ve 15 ilköğretim müfettişi olmak üzere 186 kişiden oluşmaktadır. Bu sayı evrenin yaklaşık olarak $\frac{1}{4}$ 'nü kapsamaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmada gerekli bilgi ve verileri toplamak için anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Anket kendi arasında, kişisel sorunlar öğretmen ve müfettişlere yöneltilen maddeler ile yalnız öğretmenlere yöneltilen maddeler halinde gruplamalar yapıldı. Sorunlara ilişkin değerlendirmenin alınabilmesi için beşli ölçekte, 1. Çok yeterli 2.Yeterli, 3.Kararsızım, 4. Yetersiz, 5. Çok yetersiz seçenekleri kullanıldı.

Araştırmanın bilgi toplama aracılığıyla elde edilen bilgiler gerekli tasnif ve değerlendirilmelere tutuldu. Veriler Ege Üniversitesi Bilgisayar Uygulama Merkezinde işlenmiştir. Verilerin analizinde örneklemdaki öğretmenlere yöneltilen kişisel bilgilere ilişkin dağılımları frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir.Anketin ikinci bölümünde yer alan verilere ilişkin frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değeri bulunmuştur.

Öğretmen ve müfettişlere yöneltilen maddelerin analizinde yani grupların görüşleri arasında farklılığın olup olmadığını saptamak için Kolmogo row-Swirnow çift örneklem testi uygulanmıştır. Bu lunan Dmax değerinin 0.05 ve 0.01 düzeylerinde anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Analizler sonunda elde edilen veriler çizelgeler halinde verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada incelenen problemin çözümü için toplanan sayısal verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular iki bölümde incelenmiştir.Birinci bölümde; kişisel bilgiler ,ikinci bölümde ise öğretmen ve ilköğretim müfettişlerinin bilgi toplama aracına verilen yanıtlara ilişkin bulgular ve yorumlar bulunmaktadır.

1- Kişisel Bilgiler

Örneklem giren öğretmenlerin %43'ü beş ve daha az yıl kıdeme sahiptir.Kıdemlerinin az olması Milli Eğitim Bakanlığı'nın atama ve yer değiştirme yönetmeliğinden ileri geldiği söylenebilir. Çünkü yeni göreve atanacak öğretmenler, genelde il ve ilçe merkezi dışındaki bir okulda göreve başlamaktadır. Böylelikle ilk olarak başlanılan okulda birleştirilmiş sınıflı ilkokullar olmaktadır. Öğretmenler kıdem kazandıkça merkezlerdeki okullara geçmektedir. Bu uygulamanın tam tersinin olduğu taktirde yani öğretmen adaylarının merkezdeki normal sınıflı okullarda yetiştikten sonra köy okullarına atanması birleştirilmiş sınıf uygulamasına daha fazla yarar getireceği söylenebilir.

Örneklem grubuna giren öğretmenlerin %45'i birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda tek olarak görev yapmaktadır. Üç öğretmenli olan okulların 10'unda ikili öğretim yapılmaktadır. İkili öğretim yapılmasının sebebi derslik sayısının yetersizliğidir.

1995-1996 öğretim yılında örneklem grubu ilkokullarda toplam 5224 öğrenci bulunmakta ve öğretmen başına 22, Sinop ili genelinde ise 19 öğrenci düşmektedir. Öğretmensizlik nedeniyle birleştirilmiş sınıf öğrenimi yapan ilkokul yoktur. Bir öğretmen tarafından okutulacak sayıda öğrenci olmadığından birden fazla sınıfın birleştirilerek birleştirilmiş sınıf oluşturulduğu görülmektedir.

2-Birleştirilmiş Sınıflı ilkokullarda Görevli Öğretmenler İle Bu Sınıfları Teftiş-Rehberlikte Görevli İlköğretim Müfettişlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Örnekleme yer alan öğretmenlere anket ile bu bölümde 40, ilköğretim müfettişlerine ise anketin ikinci bölümde yer alan ilk 20 soruyu yanıtlamaları istenmiştir. Daha sonra sorular; eğitim programı, eğitim ortamı, bütçe ve öğretmen yetiştirmeden kaynaklanan sorunlar olarak sınıflandırılmış ve elde edilen bulgular sunulmuştur.

2.1- Eğitim programının uygulanmasın dan kaynaklanan sorunlar:

İlkokul programında belirlenen ilköğretimin amaçlarını birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda gerçekleştirebilme yönünden yeterliliğini öğretmenlerin %80'i yetersiz ve çok yetersiz, İlköğretim müfettişlerinin %67'si yetersiz, %33'ü yeterli yanıtlarını vermişlerdir. İlköğretimin amaçlarını birleştirilmiş sınıflı okullarda gerçekleşmeme nedenleri arasında içeriklerin saptanması, etkinliklerin seçimi ve düzeni, öğretim yöntem ve tekniklerine bağlı olabilir.

İlkokul programının birleştirilmiş sınıflı ilkokullar için belirlediği muhtevanın köyün ekonomik, sosyal, kültürel sorunlarını içermedeki yeterliliğini; öğretmenlerin %77'si yetersiz ve çok yetersiz, İlköğretim müfettişlerinin %87'si yetersiz bulmaktadır. Kolmogorow-smirnow testinden çıkan Dmax değerinden gruplar müfettişleri ile öğretmenler ilkokul programını birleştirilmiş sınıflı ilkokullar için belirlediği muhtevanın köyün ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarını içermediği görüşündedirler. Programın birleştirilmiş sınıflı köy okulları için hazırlanmadığı gerçeği bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı köy okullarına yönelik köyün sorunlarına ışık tutabilecek, öğrencilerine yol göstericilik rolü olan yeni bir ilkokul programına ihtiyaç duyulmaktadır.

İfade ve beceri dersi muhtevalarının bağımsız sınıflar ile aynı olmasını; öğretmenlerin %70'i yetersiz ve çok yetersiz, İlköğretim müfettişlerin %80'i yetersiz bulmaktadır. İfade ve beceri derslerinin muhtevalarının bağımsız sınıflardaki derslerin muhtevalarıyla aynı olması birleştirilmiş sınıf öğrencileri tarafından anlaşılıp kavranmasını güçleştirmektedir.

Birleştirilmiş sınıfın öğretmeni olarak birkaç sınıflı verimli olarak idare edebilmek için günlük çalışmaların öğretmenli ve öğretmensiz geçecek saatlerin çok iyi planlayabilme ve kontrol edebilme yeterliliğini öğretmenlerin; %37'si yeterli ve çok yeterli, %55'i yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda derslerin, öğretmenli ve öğretmensiz olarak geçmesi işlenişle ilgili temel esaslardandır. Derslerin verimli bir şekilde geçebilmesi öğretmenin doğrudan meşgul olacağı dersler ile, öğrencilerin kendi başlarına etkinlikte bulunacak grupların veya kümelerin çalışmalarını çok iyi planlaması ve kontrol etmesi gerekir. Planlama ve kontrol etme çalışmalarının yetersizliği durumunda etkinliklerde hangi konu ve ne şekilde çalışılacağından önceden kestirilmesi, eğitim-öğretim etkinliklerinin tesadüflere bırakılması anlamına gelmektedir.

2.2- Birleştirilmiş sınıflı ilkokullara köy bütçesinden ayrılan ödenek durumu:

Köy bütçesinden ayrılan ödenek; öğretmenlerin %91'i yetersiz ve çok yetersiz, ilköğretim müfettişlerinin %93'ü yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokulların köylerde olduğu bilindiğine göre, bu okullar yalnızca köy bütçesinden ayrılan paydan yararlanmaktadır. 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanununa göre köy bütçesinden en az %10 oranında pay ayrılması gerekmektedir. Bu ayrılan pay ile okulun küçük onarımı, ısınması, aydınlatılması, temizliği vb. işleri yapılmaktadır. Köy okullarına ayrılan ödeneğin yetersizliği yanında, yöneticilerin karşı karşıya olduğu en büyük sorun köy muhtarlığından gereken parayı alamamasıdır. Birleştirilmiş sınıflı köy ilkokullarının gelirini artırıcı bir yolun bulunması yada ödenek ayrılma işinin köy yönetimine bırakılmaması gerekmektedir.

2.3. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda öğrenci hizmetlerinin yönetiminden kaynaklanan sorunlar:

Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda okul,aile işbirliğinin durumu; öğretmenlerin %82'si yetersiz ve çok yetersiz, ilköğretim müfettişlerinin %100'ü yetersiz bulmaktadır. Okul-aile işbirliğinin amaçları arasında, işbirliğini sağlamak, sorumlulukları paylaşmak, velileri eğitim konusunda aydınlatmak, karşılıklı yardımlaşmayı sağlamak gelir. Okul aile işbirliğinin %84'lük bir oranda yetersiz bulunması birliğin amaçlarını gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır.

Birleştirilmiş sınıflı okullardan mezun olan öğrencilerin bir üst öğrenime devam durumunu öğretmenlerin; %13'ü yeterli ve çok yeterli, %81'i yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullardan mezun olan öğrencilerin %81'i bir üst öğrenime devam etmemektedir. Çünkü köydeki öğrencilerin devam edebilecekleri bir üst öğrenim kurumuna olan mesafe çok fazladır. Ulaşımında bu köylerde düzenli bir şekilde sağlanamamaktadır. İlkokullardan sonra devam etmek isteyen öğrenci ya merkezde kalmakta yada yatılı okullara devam etmek zorundadır.

2.4- Öğretmen yetiştirmeden kaynaklanan sorunlar:

Mezun olduğunuz eğitim kurumunda birleştirilmiş sınıf uygulama - staj çalışmasını yapma durumunu öğretmenlerin; %24'ü yeterli bulunmakta, %74'ü yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır. Örnekleme her on öğretmenden 7'si birleştirilmiş sınıflarda uygulama yapmadan birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapmaktadır. Sinop ilinde görevli öğretmenlerin %90 birleştirilmiş sınıflı okullarda görevlidir. Mesleğine başlamadan önce birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulama ve staj çalışmalarının yeterince yapılması ve öğretmen adayların deneyim kazanması gerekmektedir. Kazanmış olduğu bilgi birikimini uygulamaya dökmeden mesleğe atılanların mesleki yaşamlarında iyi hazırlandığı söylenemez.

Mezun olunan öğretim kurumunda birleştirilmiş sınıfların çalışmaları ve idaresi ile ilgili yeterli bilgi ve beceri kazanabilme durumu öğretmenlerin; %13'ü yeterli, %84'ü yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır.

Öğretmenlerin %84'ü mezun oldukları öğretim kurumlarında birleştirilmiş sınıfların eğitim - öğretim çalışmaları ve idaresi ile ilgili yeterli bilgi kazanmadıklarını belirtmişlerdir. Normal sınıflar ile birleştirilmiş sınıfların idaresi öğretim çalışmalarında farklılıklar vardır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda, eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümlerinde normal sınıflara yönelik dersler verilmektedir. Birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve öğretimiyle ilgili derslerin azlığı oranında bu sınıflardaki başarıda doğru orantılı olarak düşecektir.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda özel eğitime muhtaç öğrencilere gerekli olan eğitimi verebilme durumunu öğretmenlerin; %13'ü yeterli ve çok yeterli, %83'ü yetersiz ve çok yetersiz bulmaktadır. Yani on öğretmenden yaklaşık sekizi özel eğitim konusunda bilgisinin yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Özel eğitime muhtaç çocukların birleştirilmiş sınıflarda yeri daha da önemlidir. Bu okulların köyde olması nedeniyle köylerde özel alt sınıfları bulunan okullar bulmak oldukça zordur. Farklı yaş ve zeka düzeyinde olan özel eğitime muhtaç çocuklar bir araya gelebilir. Öğretmen bu alandaki bilgisi oranında bu öğrencileri tespit edip onlara uygun eğitsel ortamı hazırlayabilir. Özel eğitime muhtaç çocuklara gerekli eğitim gereksinimleri karşılanmadan ilköğretimdeki okullaşma oranını yükseltmek kolay olmayacaktır. Özel eğitim konusunda öğretmen yetiştiren kurumlarda ilgili dersler verilmekte fakat bu konu hizmet içi eğitim çalışmalarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Öneriler

1-1968 yılında hazırlanmış olan ilkököl programı halen uygulanmaktadır. Program geliştirme, çalışmalarının teknolojik ve toplumsal değişmelerin ışığında kendini yenilemesi ve bu yeniliklerin süreklilik ifade etmesi gerekmektedir. Birleştirilmiş sınıflarda da aynı program uygulanmakta zaman içerisinde yapılan değişikliklerde normal okullarda uygulanan programın ünitelerin yerlerinin değiştirilmesi ve ayrı bir kitapçık olarak basılmasından öteye gitmemiştir. Birleştirilmiş sınıflı okullar için yeni bir program hazırlanmalıdır. Hazırlanacak olan programda;

a) Birinci devre Hayat Bilgisi, ikinci devre Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi üniteleri yakın çevreden hareketle, köyün, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarını içerebilecek gözlem deneyim, araştırma ve inceleme yaklaşımları göz önüne alınarak geliştirilmelidir.

b) İfade ve beceri dersleri, bağımsız sınıfların programlarına göre yürütülmektedir. Türkçe, Matematik, Resim İş, Müzik ve Beden Eğitimi programları sınıfları gruplayarak ortak bir program yapılabilir. Bu programa göre, Türkçe ve matematik dersleri için birinci sınıf, iki ve üçüncü sınıf ve dört ve beşinci sınıflar birleştirilerek programlar bu gruplara göre hazırlanmalıdır. Böylelikle bu derslerde öğretmen birinci devrede iki, ikinci devrede bir grupla ilgilenip dersleri daha verimli bir şekilde yürütebilir.

Resim-iş ve müzik, beden eğitimi dersleri için birinci devre 1,2,3 sınıflar, ikinci devre 4,5 sınıflar bir grup oluşturacak şekilde hazırlanabilir.

2- Birleştirilmiş sınıflarda kaçınılmaz bir zorunluluk olan öğretmenli ve öğretmensiz ders saatleridir. Öğrencilere bireysel çalışma ve kendi kendine öğrenme yöntemlerinin uygulanabileceği yeni öğretim yaklaşımları birleştirilmiş sınıflarda yeterli önem verilmeli, uygulanabilmelidir. Bunun için öğrenci merkezli öğretim süreç ve teknikleri öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde kazandırılmalıdır.

3-Birleştirilmiş sınıflı okullarda gerekli araç ve gereç sıkıntısı yaşanmaktadır. İlkokul programında ders araç ve gereçlerin %90'nın öğretmen öğrenci işbirliği ile sağlanabileceği belirtilmektedir. Bunun için eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde bulunan Eğitim Teknolojisi dersinde araçların yapım ve kullanımı gösterilmelidir.

4- Köy okullarının tek gelir kaynağı 222 sayılı kanunla köy bütçesinden ayrılan en az %10'luk paydır. Okul yöneticileri bu parayı çoğu kez almamakta veya yeterli olmamaktadır. Ayrılan payın daha yüksek yüzdelere çıkarılması, gelir artırıcı yolların bulunması yada ödenek ayrılması işinin köy yönetimine bırakılmaması gerekmektedir.

5- Bir okuldaki öğretmenin niteliği ile programın niteliği arasında paralellik olmakla birlikte iyi yetişmemiş bir öğretmenin, mükemmel bir programı etkili bir şekilde uygulaması beklenemez. Sınıf öğretmeni yetiştiren bölümlerin programlarında birleştirilmiş sınıf gerçeği göz önüne alınarak gerekli iyileştirmelere gidilmelidir. Bu değişiklikler, şöyle sıralanabilir:

a) Sınıf öğretmenliği böümleri için YÖK'ün önerdiği programda, yedinci sömestre de "Birleştirilmiş sınıflarda öğretim" adlı yarıyıllık bir ders bulunmaktadır. Bu ders 6. yarıyıldan başlanarak iki yarı yıl okutulabilir.

b) Normal sınıflarda yapılan gözlem, uygulama ve staj çalışmalarının yanında birleştirilmiş sınıflarda ve köyler de uygulama ve staj çalışmalarına gereken önem verilmelidir.

c) Uygulama etkinliklerini daha işlevsel hale getirmek için öncelikle kendi sınıflarında mikro-öğretim (mikro-teaching) yönetimi ile uygulama çalışmalarına başlanmalıdır.

6- Birleştirilmiş sınıflı ilkökullarda görev yapan öğretmenlerin bu konularda daha uzun süreli görev yapmalarını özendirerek önlemler alınmalıdır.

a) Lojmanı olmayan okulların lojman sorunu çözülmelidir.

b) Bu okullarda çalışmayı özendirerek ek bir ücret sistemine gidilmelidir.

TABLolar

Tablo 1- İlkokul programında belirlenen ilköğretimin amaçlarını birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda gerçekleştirilme durumu

	Öğretmen		Müfettiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Yeterli	5	2,9	2	13,3	7	3,8
Yeterli	22	12,9	3	20	25	13,4
Kararsızım	7	4,1	-	-	7	3,8
Yetersiz	118	69	10	67,7	128	68,8
Çok Yetersiz	19	11,1	-	-	19	10,2
X , SS	3,72	0,92	3,2	1,2	3,68	0,95
Smirnow Testi	D max = 0,1754					

Tablo 2. İlkokul programının birleştirilmiş sınıflı ilkokullar için belirlediği muhtevanın köyün ekonomik, sosyal, kültürel sorunlarını içerebilme durumu

	Öğretmen		Müfettiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Yeterli	2	1,2	-	-	2	1,1
Yeterli	26	15,2	2	13,3	28	15,1
Kararsızım	11	6,4	-	-	11	5,9
Yetersiz	107	62,6	13	86,7	120	64,5
Çok Yetersiz	25	14,6	-	-	25	13,4
X , SS	3,74	0,92	3,73	0,7	3,74	0,91
Smirnow Testi	D max = 0,1462					

Tablo 3. Birleştirilmiş sınıfların ifade ve beceri dersleri muhtevalarının bağımsız sınıflardaki bu derslerin muhtevaları ile aynı olması; birleştirilmiş sınıf öğrencileri tarafından anlaşılıp kavranabilme durumu:

	Öğretmen		Müfettiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Yeterli	1	0,6	-	-	1	0,5
Yeterli	37	21,6	3	20	40	21,5
Kararsızım	13	7,6	-	-	13	7
Yetersiz	102	59,7	12	80	114	63,3
Çok Yetersiz	18	10,5	-	-	18	9,7
X , SS	3,57	0,96	3,6	0,82	3,58	0,95
Smirnow Testi	D max = 0,1053					

Tablo 4. Birleştirilmiş sınıfın öğretmeni olarak birkaç sınıflı verimli olarak idare edebilmek için günlük çalışmalarını öğretmenli ve öğretmensiz geçecek saatlerin çok iyi planlayabilme ve kontrol edebilme durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsız	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	3	61	12	86	9
Yüzde (%)	1,7	35,7	7	50,3	5,3
		x=3,21		ss=1,04	

Tablo 5. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda sınıf ve okul kitaplıklarının durumu

	Öğretmen		Müfettiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Yeterli	1	0,6	-	-	1	0,5
Yeterli	25	14,6	-	-	25	13,4
Kararsızım	4	2,3	-	-	4	2,1
Yetersiz	120	70,2	15	100	135	72,6
Çok Yetersiz	21	12,3	-	-	21	11,3
X , SS	3,78	0,86	4	0	3,8	0,82
Smirnow Testi	D max =0,1754					

Tablo 6. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullara köy bütçesinden ayrılan ödenek durumu

	Öğretmen		Müfettiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Yeterli	2	1,2	-	-	2	1,1
Yeterli	10	5,8	1	6,7	11	5,9
Kararsızım	2	1,2	-	-	2	1,1
Yetersiz	72	42,1	12	80	84	45,1
Çok Yetersiz	85	49,7	2	13,3	87	46,8
X , SS	4,33	0,86	4	0,65	4,3	0,84
Smirnow Testi	D max =0,3637					

Tablo 6. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda öğrencilerin öğretim yılı boyunca okula devam durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsız	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	7	95	24	54	14
Yüzde (%)	4	55,6	0,6	31,6	8,2
		x=2,84		ss=1,16	

Tablo 7. Birleştirilmiş sınıflı okullardan mezun olan öğrencilerin bir üst öğrenime devam durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsız	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	2	21	8	94	46
Yüzde (%)	1,2	12,3	4,7	54,9	26,9
		x=3,94		ss=0,95	

Tablo 8. Birleştirilmiş sınıflı okullarda özel eğitime muhtaç öğrencilere gerekli olan eğitimi verebilme durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsızım	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	-	23	5	93	50
Yüzde (%)	-	13,5	2,9	54,4	29,2
		x=3,99		ss=0,92	

Tablo 9. Birleştirilmiş sınıf uygulama - staj çalışmasını yapma durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsızım	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	-	41	2	86	42
Yüzde (%)	-	24	1,2	50,3	24,5
		x=3,75		ss=1,07	

Tablo 10. Mezun olunan öğretim kurumunda birleştirilmiş sınıfların çalışmaları ve idaresi ile ilgili yeterli bilgi ve beceri kazanabilme durumu

Seçenekler Dağılım	Çok				Çok
	Yeterli	Yeterli	Kararsızım	Yetersiz	Yetersiz
Frekans (f)	-	23	3	95	51
Yüzde (%)	-	13,5	1,7	55	29,8
		x=3,99		ss=1,14	

KAYNAKLAR

ATALÜNAL, Aydoğan (1992). "İlköğretim

okullarına öğretmen yetiştirme"

Hacettepe Üni. Eğitim Fak. Dergisi

sayı:8, Ankara Şafak

matbaacılık, 1992.s.379-386

BİNBAŞIOĞLU, Cevat, (1983) **Birleştirilmiş**

sınıflarda öğretim rehberi.

Ankara, Binbaşıoğlu yayınları.

BAYKUL, Y. Fidan, N. (1993) **Birleştirilmiş sınıflarda**

öğretim rehberi. Ankara. ÜNİCEF

ve MEB Eğitimi geliştirme

projesi yayınları.

BÜYÜK KARAGÖZ, S.; Şahin H. (1995) **"Taşınabilir**

ilköğretim uygulamaları".

Eğitim ve Bilim dergisi. 19. cilt. 96

ÇELENK, Süleyman. (1995) **"Birleştirilmiş**

sınıflarda öğretiminin sorunları ve

Çözüm önerileri". Abant İzzet Baysal

Üni. İlköğretim sorunları

sempozyumunda sunulan bildiri, Bolu,

DİE, **Milli Eğitim İstatistikleri**, 1993. 1994 Ankara,

T.C. Başbakanlık, 1993.

DOĞAN, A. Rüfayı. **"Birleştirilmiş sınıflı**

ilkokullarda karşılaşılan güçlükler".

Abant İzzet Baysal Üniv. İlköğretim

sorunları Sempozyumunda sunulan bildiri,

Bolu. 1995

ERGİNER, Ergin. (1995) **"Alan bilgisi öğretimine**

dayalı ilköğretim sorunları" Abant

İzzet Baysal Üniv. İlköğretim sorunları

sempozyumunda sunulan bildiri Bolu.

FİDAN, Nurettin. (1987) **Birleştirilmiş sınıflarda**

öğretim. Anadolu Üniv. Açık Öğretim

Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

KARAGÖZ, Süleyman (1973). **İlkokuma öğretmen**

kılavuzu. İstanbul, Milli Eğitim basımevi.

Milli Eğitim Müdürlüğü Sinop, (1996) **Eğitim-**

Öğretim İstatistikleri.

MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü (1991) 1521

sayılı yönergesi.

____, **Birleştirilmiş Sınıflar Fen Bilgisi Dersi**

Öğretim Programı (1993) Ankara.

_____ **Tebliğler Dergisi**, cilt :57, sayı:2420.1994.

_____ **Sınıf öğretmenliği bölümleri için eğitim programı**, Ankara,1995.

_____ **Tebliğler Dergisi**, cilt:59, say.:2458,1996

_____ **İlkokul programı**. Ankara. 1993

ÖZTÜRK,Turgut(1980),**İlkokul Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanmasında Ortaya Çıkan**

Sorunlar. Yayımlanmış Tez.

TEKIŞIK,H.Cemil,M(1989).**Birleştirilmiş sınıflı köy ilkokullarında öğretim**,Ankara, Rehber yayınevi.

TEKIŞIK, Hüseyin.H.(1984) **“Birleştirilmiş sınıflı köy okullarına program ve öğretim teknikleri geliştirilmelidir.”** Çağdaş Eğitim. Ankara.

